

Anbefalte oppgaver uke 40

Høsten 2023

Løsningsforslag

1 <https://ntnu.cloud.panopto.eu/Panopto/Pages/Viewer.aspx?id=aa10e87abe3b431fa8a6af2200fe4ef2>

2 Gitt en funksjon $f(x)$, så vet vi at vi kan approksimere arealet, A , begrenset av $y = 0$, kurven $y = f(x)$, $x = a$ og $x = b$ som en sum av n rektangler med bredde $\Delta x = \frac{b-a}{n}$ og høyde $f(x_i)$, der $x_i = a + i\Delta x$ og $i = 1, \dots, n$,

$$A \approx \sum_{i=1}^n f(x_i)\Delta x.$$

Se figurene side 298–299 i læreboken for en illustrasjon. Vi ønsker derfor å skrive om vår sum på en slik form,

$$S_n = \sum_{i=1}^n \frac{2n+3i}{n^2} = \sum_{i=1}^n \frac{1}{n} \left(2 + 3\frac{i}{n} \right).$$

Med $a = 0$ og $b = 1$ har vi $\Delta x = \frac{1}{n}$ og $x_i = \frac{i}{n}$, slik at

$$S_n = \sum_{i=1}^n (2 + 3x_i)\Delta x.$$

Ved sammenligning med summen øverst i denne oppgaven, ser vi at vår sum er en approksimasjon til arealet begrenset av $y = 0$, $y = 2 + 3x$, $x = 0$ og $x = 1$. Siden $y = 2 + 3x$ er en rett linje, er dette området et trapes med høyde 1 og sidekanter 2 og 5, og med areal,

$$A = \frac{2+5}{2} \cdot 1 = \frac{7}{2}.$$

Ved å la $n \rightarrow \infty$ vil summen S_n gå mot dette arealet. Altså er

$$\lim_{n \rightarrow \infty} S_n = \frac{7}{2}.$$

3 Vi er gitt funksjonen $f(x) = 1 - x$. Vi deler intervallet $[0, 2]$ inn i n like store delintervall $[x_{i-1}, x_i]$, $i = 0, 1, \dots, n$, med størrelse $\Delta x = \frac{2}{n}$, og der $x_i = i\Delta x = \frac{2i}{n}$. Mengden av punkter $\{x_0, x_1, \dots, x_n\}$ er nå en *partisjon*, P_n , av intervallet $[0, 2]$. Siden $f(x)$ er en synkende funksjon for alle x , har vi at minimum av f på intervallet $[x_{i-1}, x_i]$ er $l_i = x_i$, og tilsvarende at maksimum på intervallet $[x_{i-1}, x_i]$ er $u_i = x_{i-1}$. Den nedre riemannsummen for f og P_n er nå gitt ved (se Definisjon 2 side 302 i boka)

$$\begin{aligned} L(f, P_n) &= \sum_{i=1}^n f(l_i)\Delta x = \sum_{i=1}^n f(x_i)\frac{2}{n} = \frac{2}{n} \sum_{i=1}^n (1 - x_i) \\ &= \frac{2}{n} \sum_{i=1}^n 1 - \frac{2}{n} \sum_{i=1}^n \frac{2i}{n} = 2 - \frac{4}{n^2} \sum_{i=1}^n i \\ &= 2 - \frac{4}{n^2} \cdot \frac{n(n+1)}{2} = 2 - \frac{2n^2 + 2n}{n^2} = -\frac{2}{n}. \end{aligned}$$

Her har vi blant annet brukt summeringsreglene (a) og (b) i Teorem 1, side 294 i boka. På tilsvarende måte kan vi finne et uttrykk for den øvre riemannsummen,

$$\begin{aligned} U(f, P_n) &= \sum_{i=1}^n f(u_i) \Delta x = \sum_{i=1}^n f(x_{i-1}) \frac{2}{n} = \frac{2}{n} \sum_{i=1}^n (1 - x_{i-1}) \\ &= \frac{2}{n} \sum_{i=1}^n 1 - \frac{2}{n} \sum_{i=1}^n \frac{2(i-1)}{n} = 2 - \frac{4}{n^2} \sum_{i=1}^n (i-1) \\ &= 2 - \frac{4}{n^2} \sum_{i=1}^n i + \frac{4}{n^2} \sum_{i=1}^n 1 = 2 - \frac{4}{n^2} \cdot \frac{n(n+1)}{2} + \frac{4}{n} \\ &= 2 - \frac{2n^2 + 2n}{n^2} + \frac{4}{n} = -\frac{2}{n} + \frac{4}{n} = \frac{2}{n}. \end{aligned}$$

Vi ser at

$$\lim_{n \rightarrow \infty} L(f, P_n) = \lim_{n \rightarrow \infty} U(f, P_n) = 0.$$

Dette betyr at

$$\int_0^2 (1-x) dx = 0.$$

Kommentar: Hvorfor impliserer $\lim_{n \rightarrow \infty} L(f, P_n) = \lim_{n \rightarrow \infty} U(f, P_n) = L$ at integralet eksisterer?

Fra definisjonen på et bestemt integral (Definisjon 3, side 304 i læreboken) har vi at f er integrerbar på $[a, b]$ dersom det bare finnes et tall I slik at for alle partisjoner P av $[a, b]$, så har vi at

$$L(f, P) \leq I \leq U(f, P). \quad (*)$$

Vi må altså vise at denne betingelsen gjelder. La P være en vilkårlig partisjon av $[a, b]$. Vi kan da finne en uniform partisjon P_{n^*} som er like fin eller finere enn P ved å velge n^* stor nok. Da vet vi at

$$L(f, P_{n^*}) \geq L(f, P).$$

Dette gjelder også i grensen $n \rightarrow \infty$, slik at

$$\lim_{n \rightarrow \infty} L(f, P_n) \geq L(f, P).$$

Siden P er vilkårlig, vil denne ulikheten gjelde for alle P . Tilsvarende kan vi vise at

$$\lim_{n \rightarrow \infty} U(f, P_n) \leq U(f, P),$$

for alle P . Ved å sette sammen disse ulikhetene har vi at

$$L(f, P) \leq \lim_{n \rightarrow \infty} L(f, P_n) = L = \lim_{n \rightarrow \infty} U(f, P_n) \leq U(f, P),$$

for alle P . Siden betingelsen (*) skal gjelde for alle partisjoner P , også P_n for alle n , må vi kreve at $I = L$ for at den skal være tilfredsstillt. Ingen andre valg av I vil oppfylle (*). Vi har altså vist at f er integrerbar på $[a, b]$ med

$$\int_a^b f(x) dx = L$$

når $\lim_{n \rightarrow \infty} L(f, P_n) = \lim_{n \rightarrow \infty} U(f, P_n) = L$.

- 4 Vi skal finne gjennomsnittsverdien til f over $[-2, 2]$. Den er gitt som (se Definisjon 4 side 311 i læreboken)

$$\bar{f} = \frac{1}{2 - (-2)} \int_{-2}^2 f(x) dx = \frac{1}{4} \int_{-2}^2 e^{3x} dx.$$

Vi vet at $F(x) = \frac{1}{3}e^{3x}$ er den antideriverte til $f(x)$ siden $F'(x) = e^{3x} = f(x)$. Fra analysens fundamentalteorem (*The Fundamental Theorem of Calculus*, side 313–314 i læreboken) følger det at

$$\begin{aligned} \bar{f} &= \frac{1}{4} \int_{-2}^2 e^{3x} dx = \frac{1}{4} (F(2) - F(-2)) \\ &= \frac{1}{4} \left(\frac{1}{3}e^6 - \frac{1}{3}e^{-6} \right) \\ &= \frac{1}{12} (e^6 - e^{-6}) = \frac{1}{6} \sinh(6) \approx 33.619. \end{aligned}$$

- 5 <https://ntnu.cloud.panopto.eu/Panopto/Pages/Viewer.aspx?id=bd0a5e66fc534b0fbec0af1c010b7251>
- 6 Vi bruker substitusjon, og lar $u = x^3$. Da har vi at $du = 3x^2 dx$. Innsatt i integralet får vi nå at

$$I = \int \frac{x^2}{2+x^6} dx = \int \frac{3x^2}{3(2+x^6)} dx = \frac{1}{3} \int \frac{du}{2+u^2}.$$

Vi ser nå at $u = x^3$ var et godt valg fordi vi står igjen med en enklere integrand som kun er avhengig av u . Vi gjenkjenner integranden, $\frac{1}{2+u^2}$, som den antideriverte til $\frac{1}{\sqrt{2}} \tan^{-1}\left(\frac{u}{\sqrt{2}}\right)$ (se punkt 16 øverst side 320 i læreboken). Altså har vi at

$$\frac{1}{3} \int \frac{du}{2+u^2} = \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{\sqrt{2}} \tan^{-1}\left(\frac{u}{\sqrt{2}}\right) + C.$$

Vi setter så inn igjen for u , og får at

$$I = \frac{1}{3} \cdot \frac{1}{\sqrt{2}} \tan^{-1}\left(\frac{x^3}{\sqrt{2}}\right) + C = \frac{\sqrt{2}}{6} \tan^{-1}\left(\frac{\sqrt{2}x^3}{2}\right) + C.$$

Husk at vi enkelt kan undersøke om vi har regnet riktig ved å derivere svaret og se om vi da ender opp med integranden.

- 7 Me ser at funksjonen $y = \frac{x}{x^2+16}$ er ikke-negativ for $x \in [0, 2]$. Dermed kan me finna arealet A til området avgrensa av $y = \frac{x}{x^2+16}$, $y = 0$, $x = 0$ og $x = 2$ ved å integrera den første avgrensinga med omsyn på x frå 0 til 2,

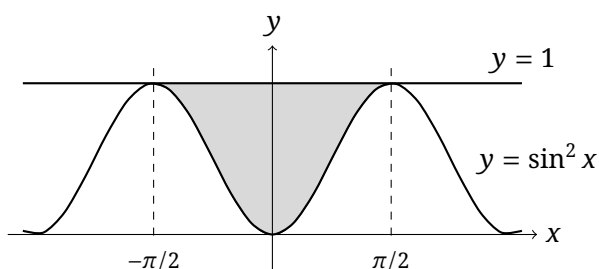
$$A = \int_0^2 \frac{x}{x^2+16} dx.$$

Dette integralet kan løysast ved hjelp av substitusjonen $u = x^2 + 16$, som gjev $du = 2x dx$.

Dermed får me svaret

$$\begin{aligned} A &= \int_0^2 \frac{x}{x^2 + 16} dx \\ &= \frac{1}{2} \int_{16}^{20} \frac{1}{u} du \\ &= \frac{1}{2} [\ln u]_{u=16}^{20} \\ &= \frac{1}{2} \ln \frac{5}{4}. \end{aligned}$$

8 Vi skisserer først kurvene og finner området vi skal finne arealet av:

Vi er altså ute etter arealet, A , mellom kurvene $y = 1$ og $y = \sin^2 x$, se det skraverte feltet i figuren over. Disse kurvene skjærer hverandre i $x = \pm \frac{\pi}{2}$. Da er

$$A = \int_{-\pi/2}^{\pi/2} (1 - \sin^2 x) dx = 2 \int_0^{\pi/2} (1 - \sin^2 x) dx = 2 \int_0^{\pi/2} dx - 2 \int_0^{\pi/2} \sin^2 x dx.$$

Vi har her brukt at $1 - \sin^2 x$ er en like funksjon slik at integralet over intervallet $[-\frac{\pi}{2}, \frac{\pi}{2}]$ er lik to ganger integralet over intervallet $[0, \frac{\pi}{2}]$. Videre gjenkjenner vi det første integralet som arealet av rektangelet gitt av linjene $y = 0$, $y = 1$, $x = -\frac{\pi}{2}$ og $x = \frac{\pi}{2}$, mens det andre integralet er arealet under kurven $y = \sin^2 x$ mellom $x = -\frac{\pi}{2}$ og $x = \frac{\pi}{2}$. Det første integralet kan vi enkelt evaluere, mens for det andre bruker vi at $\sin^2 x = \frac{1}{2}(1 - \cos 2x)$ og at $\int \cos 2x = \frac{1}{2} \sin 2x + C$.

$$\begin{aligned} A &= 2x \Big|_0^{\pi/2} - \int_0^{\pi/2} (1 - \cos 2x) dx \\ &= 2 \left(\frac{\pi}{2} - 0 \right) - \left(x - \frac{1}{2} \sin 2x \right) \Big|_0^{\pi/2} \\ &= \pi - \left(\frac{\pi}{2} - 0 \right) = \frac{\pi}{2}. \end{aligned}$$

9 https://wiki.math.ntnu.no/_media/tma4100/eksamen/lf_tma4100_2014h.pdf